

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

**Робоча програма
для студентів усіх спеціальностей
першого (бакалаврського) рівня**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2018**

УДК 347(07.034)

Ц58

Укладачі: В. В. Сергієнко
О. М. Коршакова
Н. М. Силенко

Затверджено на засіданні кафедри правового регулювання економіки.
Протокол № 1 від 29.08.2017 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Цивільне право : робоча програма для студентів усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня [Електронний ресурс] / уклад. В. В. Сергієнко, О. М. Коршакова, Н. М. Силенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 56 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами. Вміщено плани лекцій, практичних та семінарських занять, матеріали для закріплення знань (завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), критерії оцінювання знань студентів, професійні компетентності, якими повинен володіти студент після вивчення дисципліни.

Рекомендовано для студентів усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня всіх форм навчання.

УДК 347(07.034)

© Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця, 2018

Вступ

Сучасні економічні умови, в яких функціонують вітчизняні підприємства, характеризуються високим рівнем невизначеності та динамічності чинників зовнішнього середовища. Усе це сприяє виникненню несприятливих ситуацій, що супроводжуються конфліктністю економічних інтересів і відсутністю повної та достовірної інформації. У таких умовах важливості набуває вміння керівників адаптувати діяльність підприємства до змін зовнішнього середовища та приймати науково обґрунтовані, оптимальні рішення з метою ведення ефективної господарської діяльності підприємства. Можливість досягнення цього обумовлюється ґрунтовною фаховою підготовкою майбутніх фахівців-економістів та керівників підприємства, яка враховує всі аспекти сучасної практики господарювання. Недосконалість чинного цивільного законодавства ускладнює процес застосування правових норм, що регулюють цивільні відносини та призводить до виникнення значної кількості судових спорів. Тому детальне вивчення цивільного права для студентів-економістів має не тільки важливе теоретичне значення, а й практичний сенс для майбутніх фахівців.

Усі заплановані в програмі теми, питання практичних занять вивчаються на основі чинного українського законодавства.

Навчальна дисципліна "Цивільне право" є базовою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців для усіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня всіх форм навчання.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Усі галузі знань	Базова	
Змістових модулів – 2	Усі спеціальності	Рік підготовки	
		4-й	4-й
		Семестр	
		7-й	7-й
		Лекції	
		32 год	32 год
Загальна кількість годин: для денної форми навчання –150; для заочної форми навчання – 150	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Практичні, семінарські	
		32 год	32 год
Тижневих годин для денної форми навчання:		Самостійна робота	
аудиторних – 4;		86 год	86 год
самостійної роботи студента – 6		Вид контролю	
		екзамен	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 74 %;

для заочної форми навчання – 74 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання цієї навчальної дисципліни є формування знань і навичок щодо цивільного права України.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:

опанування необхідних теоретичних положень, що вироблені цивільною думкою;

освоєння нормативного матеріалу, закріпленого системою цивільного законодавства України;

ознайомлення з судовою та іншою практикою застосування цивілістичних правових норм.

"Цивільне право" – навчальна дисципліна, що вивчає правове регулювання майнових та особистих немайнових відносин.

Об'єктом навчальної дисципліни є суспільні відносини, що складаються щодо майнових та особистих немайнових відносин.

Предметом навчальної дисципліни є майнові та особисті немайнові відносини.

Вивчення цієї навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши більшість навчальних дисциплін гуманітарного та професійного циклів. Теоретико-методологічною базою вивчення цієї дисципліни є такі навчальні дисципліни, як: "Правознавство", "Економіка підприємства", "Філософія". У свою чергу, знання з цієї дисципліни забезпечують успішне засвоєння таких навчальних дисциплін, як: "Міжнародне економічне право", "Господарське право", ряду економічних дисциплін, а також виконання тренінгів, міждисциплінарних комплексних курсових робіт, бакалаврських та магістерських дипломних робіт.

У процесі навчання студенти здобувають необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

поняття цивільного права;

поняття основних типів договорів;

поняття правового статусу фізичної особи;

особливості правового регулювання різних видів договірних відносин: їхні поняття й особливості правового регулювання, основні права, обов'язки і відповідальність сторін;

поняття, підстави виникнення та порядок правового регулювання позадоговірних зобов'язань;

основні поняття щодо створення, діяльності та припинення юридичних осіб;

поняття речового права;

основні поняття і порядок правового регулювання відносин, що виникають у сфері спадкування;

вміти:

аналізувати цивільно-правові норми і застосовувати їх на практиці;

надавати юридичну оцінку діям учасників правовідносин;

визначати юридичне значення фактичних обставин.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями, що наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
ЦП* 1	Приймати оптимальні рішення в умовах визначеності, невизначеності, ризику та конфлікту	Організовувати власну діяльність
		Обирати типові методи і способи виконання професійних завдань
		Оцінювати ефективність і якість методів реалізації прийнятих рішень
		Проводити аналіз впливу невизначеності на якість прийняття рішень
ЦП 2	Розробляти ефективні рішення з використанням нормативно-правових актів та інших джерел	Здійснювати пошук і використання інформації, необхідної для ефективного виконання професійних завдань, професійного та особистісного розвитку
		Орієнтуватися в умовах нормативно-правової бази, що постійно змінюється
ЦП 3	Здійснювати обґрунтування прийняття рішень та їхню реалізацію	Визначати технологію розроблення та реалізації прийнятих рішень
		Здійснювати професійне тлумачення нормативно-правових актів для реалізації прав фізичних і юридичних осіб
		Дотримуватися ділового етикету
		Здатність працювати зі спеціалізованими правовими базами

* ЦП – цивільне право.

Структуру складових професійних компетентностей та їхнє формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в додатку А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна частина

Тема 1. Поняття цивільного права

Поняття цивільного права як галузі права. Цивільне право в системі права України. Предмет цивільно-правового регулювання. Метод цивільно-правового регулювання суспільних відносин. Функції цивільного права. Принципи цивільного права. Визначення цивільного права. Система цивільного права. Джерела цивільного права та їхня характеристика.

Тема 2. Загальна характеристика цивільного законодавства

Поняття цивільного законодавства і його співвідношення з цивільним правом. Система цивільного законодавства і Цивільний кодекс України. Співвідношення загального і спеціального цивільного законодавства. Дії цивільного законодавства. Аналогія права й аналогія закону.

Правове значення судової практики і постанов вищих судових інстанцій, звичаїв, правил і норм моралі під час застосування цивільного законодавства.

Акти цивільного законодавства України.

Тема 3. Цивільні правовідносини

Загальна характеристика цивільних правовідносин. Поняття цивільних правовідносин. Види цивільних правовідносин. Ознаки цивільних правовідносин.

Суб'єкти цивільних правовідносин. Права й обов'язки суб'єктів цивільних правовідносин. Класифікація цивільних правовідносин. Елементи цивільних правовідносин.

Здійснення цивільних прав і виконання цивільних обов'язків. Межі здійснення цивільних прав і обов'язків.

Право на захист цивільних прав та інтересів. Способи і порядок захисту цивільних прав.

Тема 4. Відповідальність у цивільному праві

Поняття цивільно-правової відповідальності. Особливості цивільно-правової відповідальності.

Види цивільно-правової відповідальності. Поняття договірної та недоговірної відповідальності; пайової, субсидіарної та солідарної.

Підстави цивільно-правової відповідальності. Загальні умови цивільно-правової відповідальності. Поняття протиправності порушених суб'єктивних прав, вини, збитку, причинного зв'язку.

Цивільно-правова відповідальність за невиконання зобов'язань. Форми цивільно-правової відповідальності за невиконання зобов'язань.

Підстави звільнення від відповідальності.

Тема 5. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Фізичні особи як суб'єкти цивільного права. Поняття фізичної особи. Правоздатність фізичних осіб. Зміст правоздатності фізичних осіб. Дієздатність фізичних осіб. Види дієздатності. Зміст дієздатності фізичних осіб. Співвідношення цивільної правосуб'єктності та суб'єктивного права. Співвідношення цивільної дієздатності та правоздатності.

Опіка і піклування. Місце проживання і його правове значення. Визнання фізичної особи зниклою безвісти. Оголошення фізичної особи померлою.

Акти цивільного стану.

Тема 6. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Поняття й ознаки юридичної особи як суб'єкта цивільних відносин.

Організаційно-правові форми юридичних осіб і види юридичних осіб за цивільним законодавством України.

Порядок створення юридичних осіб. Реєстрація юридичних осіб. Правоздатність юридичних осіб. Дієздатність юридичних осіб. Правове становище філій і представництв юридичної особи.

Припинення юридичних осіб. Види припинення та їхні відмінності. Ліквідація юридичної особи, підстави ліквідації.

Тема 7. Об'єкти цивільних прав

Поняття і класифікація об'єктів цивільних прав (правовідносин).

Речі як об'єкти цивільних прав (правовідносин). Речі цивільних прав. Види речей цивільних прав. Цінні папери як об'єкти цивільних правовідносин. Дії і результат дій як об'єкти цивільних прав (правовідносин).

Результати інтелектуальної, творчої діяльності як об'єкти цивільних прав. Інформація як об'єкт цивільних прав. Особисті немайнові блага як об'єкти цивільних прав.

Інші об'єкти цивільних прав.

Тема 8. Правочини

Поняття та види правочинів. Загальні вимоги, додержання яких є необхідним для чинності правочину. Презумпція правомірності правочину. Форма правочину. Способи волевиявлення. Державна реєстрація правочину.

Тлумачення змісту правочину. Відмова від правочину. Недійсність правочину. Правові наслідки недійсності правочину. Поняття представництва. Значення представництва. Підстави представництва. Види представництва. Представництво за законом. Комерційне представництво. Представництво за дорученням. Передоручення.

Доручення і його види. Форма доручення. Доручення юридичної особи. Термін доручення. Припинення представництва за дорученням. Скасування доручення. Відмовлення представника від здійснення дій, що були визначені дорученням.

Тема 9. Позовна давність у цивільному праві

Поняття строку і терміну. Визначення строку і терміну. Початок плинку строку. Закінчення строку. Порядок здійснення дій.

Поняття позовної давності. Загальна позовна давність. Спеціальна позовна давність. Зміна тривалості позовної давності. Обчислення позовної давності. Початок плинку позовної давності. Позовна давність у випадку заміни сторін у зобов'язанні. Призупинення плинку позовної давності. Переривання плинку позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.

Тема 10. Особисті немайнові права фізичної особи

Поняття особистого немайнового права. Види особистих немайнових прав відповідно до Конституції України. Рівність особистих немайнових прав громадян. Забезпечення, здійснення та обмеження у здійсненні особистих немайнових прав. Захист та поновлення порушеного особистого права. Спростування неправдивої інформації та заборона поширення інформації, якою порушуються особисті права.

Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Право на життя та охорону здоров'я. Право на свободу та особисту недоторканість. Право на донорство. Право на сім'ю. Право на опіку та піклування. Право на безпечне для життя і здоров'я довкілля.

Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Право на ім'я. Право на повагу до гідності, честі та ділової

репутації. Право на індивідуальність. Право на особисте життя і його таємницю. Право на інформацію. Право на особисті наміри. Право на таємницю кореспонденції. Право на особисте зображення. Право на місце проживання та пересування. Право на недоторканість житла. Право на вибір роду занять. Право на об'єднання та мирні збори. Роль органів внутрішніх справ у забезпеченні та захисті особистих немайнових прав.

Тема 11. Загальні положення про речове право. Право власності

Поняття та ознаки речового права. Підстави виникнення речових прав. Об'єкти та суб'єкти речового права. Види речових прав.

Захист речових прав. Поняття захисту речових прав, форми та способи захисту.

Поняття права власності та його зміст. Поняття права власності в об'єктивному та суб'єктивному розумінні. Недоторканість права власності. Зміст права власності.

Право власності на землю (земельну ділянку). Земля (земельна ділянка) як об'єкт права власності. Суб'єкти та об'єкти права власності на землю. Право власника на забудову земельної ділянки. Самочинне будівництво. Право на земельну ділянку під час придбання житлового будинку, будівлі або споруди, що розміщені на ній.

Право власності на житло. Поняття житла. Житловий будинок, садиба, квартира як об'єкти права власності. Права власника житлового будинку квартири. Права житлово-будівельного кооперативу та їхніх членів на квартиру в будинку кооперативу. Об'єднання власників житлових будинків, квартир.

Припинення права власності. Підстави та порядок припинення права власності.

Тема 12. Право приватної власності юридичних осіб. Захист права власності

Поняття права власності кооперативів. Суб'єкти, об'єкти та підстави власності кооперативів. Здійснення права власності кооперативів.

Поняття права господарських товариств. Суб'єкти, об'єкти та підстави власності господарських товариств. Здійснення права власності господарських товариств.

Поняття права господарських об'єднань. Суб'єкти, об'єкти та підстави власності господарських об'єднань. Здійснення права власності господарських об'єднань.

Поняття права суспільних об'єднань. Суб'єкти, об'єкти та підстави власності суспільних об'єднань. Здійснення права власності суспільних об'єднань.

Поняття та зміст права державної і комунальної власності.

Загальна характеристика захисту права власності. Основи цивільно-правового захисту права власності. Цивільно-правові засоби захисту права власності.

Загально-правові засоби захисту права власності. Захист права власності від порушень, не пов'язаних з позбавленням власності.

Позов про визнання права власності. Умови подання позову про визнання права власності. Зміст позову про визнання права власності.

Інші засоби захисту права власності.

Поняття самозахисту права власності.

Змістовий модуль 2. Особлива частина

Тема 13. Zobов'язальне право

Поняття zobов'язального права і його місце в системі галузі цивільного права. Поняття zobов'язального права в об'єктивному розумінні. Система zobов'язального права. Загальні та спеціальні норми zobов'язального права та їхнє співвідношення.

Zobov'язальне правовідношення (zobov'язання). Поняття zobов'язального правовідношення. Поняття і види підстав виникнення zobов'язань. Правова класифікація zobов'язань і критерії його здійснення.

Суб'єкти zobов'язань. Треті особи у zobов'язанні. Зміна осіб у zobов'язанні.

Виконання zobов'язання. Загальні умови виконання zobов'язання. Поняття належного виконання zobов'язання. Принципи належного виконання zobов'язань. Суб'єкт, предмет, строк, місце, спосіб та валюта виконання zobов'язань.

Способи забезпечення належного виконання zobов'язань. Поняття забезпечувальних правовідносин, що спонукають до належного виконання zobов'язань (загальні ознаки). Види способів забезпечення належного виконання zobов'язань.

Неустойка. Поняття неустойки. Підстави виникнення права на неустойку. Види неустойки.

Завдаток. Поняття завдатку. Предмет завдатку. Функції завдатку. Правові наслідки порушення або припинення зобов'язання, забезпеченого завдатком.

Порука. Поняття поруки. Правові наслідки порушення або припинення зобов'язання, забезпеченого порукою. Права поручителя, який виконав зобов'язання. Припинення поруки.

Гарантія. Поняття гарантії. Правові наслідки порушення або припинення зобов'язання, забезпеченого гарантією. Право гаранта на зворотну вимогу до боржника.

Застава. Поняття застави. Підстави виникнення застави. Окремі види застави. Форма договору застави та його реєстрація. Предмет застави. Наступна застава. Правові наслідки невиконання зобов'язання, забезпеченого заставою. Припинення права застави.

Притримання. Поняття притримання. Розпорядження річчю, яку притримує кредитор. Задоволення вимог за рахунок речі, яку притримує кредитор.

Припинення зобов'язань. Поняття і підстави припинення зобов'язань. Припинення зобов'язання належним виконанням, передаванням відступного, зарахуванням зустрічних вимог, за домовленістю сторін, прощенням боргу, поєднанням боржника і кредитора в одній особі, неможливістю його виконання, смертю фізичної або ліквідацією юридичної особи.

Правові наслідки порушення зобов'язань. Поняття порушення зобов'язання. Правові наслідки порушення зобов'язань та їхні види.

Тема 14. Загальні положення про договір. Підстави зміни та розірвання договору

Поняття та значення договору. Договір як юридичний факт та засіб регулювання відносин його учасників. Принцип свободи договору. Види договору. Договори односторонні та двосторонні, оплатні та безоплатні, реальні та консенсуальні. Попередній договір. Публічний договір. Договір про приєднання. Договір на користь третьої особи.

Зміст договору. Обов'язкова сила договору. Взірцеві умови договору. Строк дії договору. Ціна договору.

Укладення договору. Істотні, звичайні та випадкові умови договору. Форма договору. Момент укладення договору. Стадії укладення договору. Поняття оферти та акцепту. Оферта, яка містить та не містить строку для акцепту. Акцепт, одержаний із запізненням. Вирішення переддоговірних

спорів. Укладення договору на біржах, аукціонах, конкурсах тощо. Зміна або розірвання договору та їхні підстави. Форма і порядок зміни або розірвання договору.

Тема 15. Виконання, припинення зобов'язань та способи забезпечення їхнього виконання

Поняття виконання зобов'язань. Принципи виконання зобов'язань. Суб'єкти і предмет виконання. Спосіб, місце і строк виконання.

Поняття забезпечення зобов'язань. Види забезпечення зобов'язань. Форма правочину щодо забезпечення зобов'язань. Способи забезпечення зобов'язань. Неустойка. Порука. Гарантія. Завдаток. Застава.

Притримання. Окремі види зобов'язань. Договірні зобов'язання. Недоговірні зобов'язання.

Підстави припинення зобов'язання. Припинення зобов'язань за домовленістю сторін. Припинення зобов'язання прощенням боргу. Припинення зобов'язання смертю фізичної особи. Припинення зобов'язання ліквідацією юридичної особи.

Тема 16. Недоговірні зобов'язання

Рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи. Зобов'язання, що виникають унаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи: поняття, сторони, підстави виникнення, предмет, права та обов'язки сторін. Зобов'язання, що виникають у зв'язку з рятуванням майна іншої особи: поняття, сторони, підстави виникнення, предмет, права та обов'язки.

Створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної або юридичної особи. Зобов'язання, що виникають у разі створення загрози життю, здоров'ю, майну осіб: поняття, сторони, підстави виникнення, предмет, права та обов'язки сторін.

Відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу дізнання, попереднього (досудового) слідства, прокуратури або суду.

Відшкодування шкоди, завданої злочином.

Відшкодування шкоди, завданої особами, що не досягли повноліття, та недієздатними особами.

Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки.

Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я або смертю.

Відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).

Тема 17. Поняття захисту цивільних прав. Способи захисту цивільних прав

Поняття та загальні положення про захист цивільних прав та інтересів.
Класифікація захисту цивільних прав.

Підстави для захисту цивільних прав: порушення, невизнання, оскарження.

Поняття захисту цивільних прав та інтересів судом. Способи захисту цивільних прав та інтересів судом.

Поняття захисту цивільних прав та інтересів в адміністративному порядку. Способи захисту цивільних прав та інтересів в адміністративному порядку.

Захист цивільних прав нотаріусом.

Самозахист цивільних прав. Форми самозахисту цивільних прав.

Поняття нематеріальних благ та їхній захист.

Ознаки немайнових прав та їхній захист.

Компенсація моральної шкоди.

Захист честі, гідності та ділової репутації.

Поняття та види цивільно-правової відповідальності.

Зобов'язання, що виключають відповідальність боржника.

Прострочення виконання.

Тема 18. Спадкове право

Поняття спадкування. Види спадкування. Права та обов'язки особи, яка не входить до складу спадщини. Час та місце відкриття спадщини. Підстави для виникнення права на спадкування. Спадкоємці. Усунення від права на спадкування. Об'єкти спадкового правонаступництва.

Поняття заповіту. Право на заповіт. Спадкоємці за заповітом. Форма заповіту. Зміст заповіту. Заповідальна відмова та її предмет. Право на обов'язкову частку у спадщині. Заповіт з умовою. Заповіт подружжя. Підприємства спадкоємців. Спадкування частини спадщини, що не охоплена заповітом. Право заповідача на скасування та зміну заповіту. Недійсність заповіту.

Черговість спадкування за законом. Зміна черговості закликання до спадкування. Спадкування за правом представлення. Частка спадкоємців за законом у спадковому майні.

Право на прийняття спадщини. Строки для прийняття спадщини. Дії, які засвідчують згоду прийняття спадщини. Заповідальна відмова. Відмова від прийняття спадщини. Поділ спадщини між спадкоємцями. Подання кредитором претензій померлого до спадкоємців. Охорона спадщини.

Призначення виконавця заповіту. Повноваження виконавця заповіту. Строк чинності повноважень виконання заповіту.

Оформлення права на спадщину. Державна реєстрація прийняття спадщини. Внесення змін до свідоцтва про право на спадщину та його анулювання.

Спадковий договір, його поняття, сторони.

Тема 19. Сімейне право

Поняття та принципи сімейного права. Законодавство про шлюб та сім'ю України, історія його розвитку. Суспільні відносини, що регулюються сімейним правом. Основні засади сімейного права. Особливості здійснення сімейних прав та обов'язків, неповнолітніми.

Поняття сім'ї у соціологічному та юридичному значенні. Суб'єкти і об'єкти сімейних правовідносин. Юридичні факти та їхні види. Акти цивільного стану та їхня реєстрація. Здійснення сімейних прав та виконання обов'язків. Спорідненість та свояцтво, їхнє юридичне значення. Захист сімейних прав.

Поняття шлюбу. Реєстрація шлюбу та її правове значення. Порядок реєстрації шлюбу. Права осіб, що перебувають у фактичних шлюбних відносинах.

Недійсність шлюбу. Підстави та порядок визнання шлюбу недійсним. Порядок та наслідки визнання шлюбу недійсним.

Поняття шлюбного договору (контракту). Право на укладання шлюбного договору. Зміст, форма та час дії шлюбного договору. Зміна умов шлюбного договору.

Примусове розірвання шлюбу або визнання його недійсним.

Повна рівноправність подружжя у сімейних правовідносинах. Рівноправність їхніх особистих прав та обов'язків. Прізвище подружжя. Місце проживання подружжя. Вибір подружжям заняття та професії. Рівноправність прав та обов'язків у вихованні дітей. Інші особисті права та обов'язки подружжя.

Припинення шлюбу внаслідок смерті чоловіка або дружини. Припинення шлюбу шляхом його розірвання. Розірвання шлюбу судом. Розірвання шлюбу в державних органах реєстрації актів цивільного стану. Час припинення шлюбу в разі його розірвання. Поновлення шлюбу. Правові наслідки припинення шлюбу.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її змістових модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання змістових модулів. Змістовий модуль – це окремий, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекційні	практичні та семінарські	самостійна робота		лекційні	практичні та семінарські	самостійна робота
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Змістовий модуль 1. Загальна частина								
<i>Тема 1.</i> Поняття цивільного права	5	1	2	2	5	1	2	2
<i>Тема 2.</i> Загальна характеристика цивільного законодавства	4	1	1	2	4	1	1	2
<i>Тема 3.</i> Цивільні правовідносини	4	1	1	2	4	1	1	2

Закінчення табл. 4.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
<i>Тема 4. Відповідальність у цивільному праві</i>	4	1	1	2	4	1	1	2
<i>Тема 5. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин</i>	6	2	2	2	6	2	2	2
<i>Тема 6. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин</i>	8	2	2	4	8	2	2	2
<i>Тема 7. Об'єкти цивільних прав</i>	7	2	2	3	7	2	2	3
<i>Тема 8. Правочини</i>	5	1	1	3	5	1	1	3
<i>Тема 9. Позовна давність у цивільному праві</i>	5	1	1	3	5	1	1	3
<i>Тема 10. Особисті немайнові права фізичної особи</i>	6	2	1	3	6	2	1	3
<i>Тема 11. Загальні положення про речове право. Право власності</i>	7	2	2	3	7	2	2	3
<i>Тема 12. Право приватної власності юридичних осіб. Захист права власності</i>	7	2	2	3	7	2	2	3
Разом за змістовим модулем 1	68	18	18	32	68	18	18	32
Змістовий модуль 2. Особлива частина								
<i>Тема 13. Зобов'язальне право</i>	10	2	2	6	10	2	2	6
<i>Тема 14. Загальні положення про договір. Підстави зміни та розірвання договору</i>	10	2	2	6	10	2	2	6
<i>Тема 15. Виконання, припинення зобов'язань та способи забезпечення їхнього виконання</i>	8	1	2	5	8	1	2	5
<i>Тема 16. Недоговірні зобов'язання</i>	8	1	2	5	8	1	2	5
<i>Тема 17. Поняття захисту цивільних прав. Способи захисту цивільних прав</i>	10	2	2	6	10	2	2	6
<i>Тема 18. Спадкове право</i>	10	2	2	6	10	2	2	6
<i>Тема 19. Сімейне право</i>	12	4	2	6	12	4	2	6
Разом за змістовим модулем 2	68	14	14	40	68	14	14	40
<i>Підготовка до екзамену</i>	10	–	–	10	10	–	–	10
<i>Передекзаменаційні консультації</i>	2	–	–	2	2	–	–	2
<i>Екзамен</i>	2	–	–	2	2	–	–	2
Усього годин за модулем	150	32	32	86	150	32	32	86

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їхні виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з цієї навчальної дисципліни.

Таблиця 5.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
Змістовий модуль 1. Загальна частина			
<i>Тема 1. Поняття цивільного права</i>	<i>Тема семінарського заняття "Поняття цивільного права":</i> 1. Поняття цивільного права як галузі права. 2. Цивільне право в системі права України. 3. Предмет цивільно-правового регулювання. 4. Метод цивільно-правового регулювання суспільних відносин. 5. Функції цивільного права. Принципи цивільного права. 6. Визначення цивільного права. Система цивільного права. Джерела цивільного права та їхня характеристика	2	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [28; 40; 41]
<i>Тема 6. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин</i>	<i>Тема семінарського заняття "Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин":</i> 1. Поняття й ознаки юридичної особи як суб'єкта цивільних відносин. 2. Організаційно-правові форми юридичних осіб і види юридичних осіб за цивільним законодавством України. 3. Порядок створення юридичних осіб. Реєстрація юридичних осіб. Правоздатність юридичних осіб. Дієздатність юридичних осіб. Правове становище філій і представництв юридичної особи. 4. Припинення юридичних осіб. Види припинення та їхні відмінності. Ліквідація юридичної особи, підстави ліквідації	2	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [7; 10; 40 – 42]
Усього годин		4	

6. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їхнього практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно містить проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їхнім обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їхню перевірку, оцінювання (табл. 6.1).

Таблиця 6.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)	Кількість годин	Література
1	2	3	4
<i>Змістовий модуль 1.</i> Загальна частина	<i>Завдання 1.</i> Складання порівняльної таблиці співвідношення цивільного права з іншими галузями права	4	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [10; 40; 41]
	<i>Завдання 2.</i> Систематизація цивільного законодавства. <i>Завдання 3.</i> Підбір та огляд судової практики з питань регулювання цивільних правовідносин	4	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [7 – 10; 12 – 15; 18; 33; 38 – 41]
	<i>Завдання 4.</i> Вибір оптимальної форми юридичної особи для власного бізнесу	4	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [7 – 10; 12 – 15; 18; 33; 38 – 41; 43]
	<i>Контрольна робота</i> за змістовим модулем 1 "Загальна частина"	2	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [7 – 10; 12 – 15; 18; 33; 38 – 41; 43]

Закінчення табл. 6.1

1	2	3	4
Змістовий модуль 2. Особлива частина	Завдання 6. Класифікація об'єктів цивільного права	2	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [7; 10; 40 – 42]
	Завдання 7. Обрання ефективного способу захисту цивільних прав та інтересів	2	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [7; 10 – 12; 14; 38 – 41]
	Завдання 8. Порівняльна характеристика підстав набуття та припинення права власності	2	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [7; 10; 15; 40 – 42]
	Завдання 9. Класифікація та характеристика об'єктів інтелектуальної власності	2	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [7; 8; 10 – 12; 14; 23; 24; 32; 40 – 42]
	Завдання 10. Черги спадкування за законом. Завдання 11. Укладання договорів	2	Основна: [1 – 6]. Додаткова: [7; 10; 11; 15; 20; 24; 27 – 28; 37; 40 – 42]
	Завдання 12. Поняття поруки та поручительства в цивільному та сімейному праві. Завдання 13. Шлюб: поняття, порядок укладання та припинення	2	Основна: [1 – 5]. Додаткова: [7; 8; 10 – 12; 14; 15; 27; 28; 40 – 42]
	Контрольна робота за змістовим модулем 2 "Особлива частина"	2	Основна: [1 – 5]. Додаткова: [7; 8; 10; 11; 14; 15; 22; 32; 40 – 42]
Разом годин за змістовими модулями		28	

6.1. Приклади типових практичних завдань за темами

Змістовий модуль 1. Загальна частина

Тема 1. Поняття цивільного права

Завдання

Знайдіть у Цивільному кодексі України норми, якими слід керуватися під час вирішення таких питань:

а) про відповідальність засобів масової інформації за поширенням відомостей, що ганьблять честь і гідність громадянина, ділову репутацію громадянина та організації;

б) про недійсність угод, спрямованих на обмеження правоздатності та дієздатності громадянина;

в) про припинення довіреності у разі смерті громадянина, що видав доручення;

г) про відповідальність за шкоду, заподіяну діяльністю, що створює підвищену небезпеку для оточення.

Тема 3. Цивільні правовідносини

Завдання

О. М. Кличко любляв музику в стилі "рок" та постійно включав на повну потужність свій музичний центр, інколи навіть і вночі. Це призводило до конфліктів із сусідами, у деяких з них були маленькі діти. На вимогу сусідів про дотримання режиму О. М. Кличко не реагував. Сусіди неодноразово зверталися до поліції, однак проведені виховні бесіди не дали бажаного результату.

1. Чи є правовідносини між О. М. Кличко та сусідами цивільними?
2. Що є підставою для виникнення цих правовідносин?
3. Дайте характеристику правовідношення згідно з прийнятою класифікацією.

Змістовий модуль 2. Особлива частина

Тема 13. Зобов'язальне право

Завдання

Товариство обмеженої відповідальності (ТОВ) "Харківбуд" на підставі укладеного договору підряду з комунальним підприємством "Жилкомсервіс"

здійснювало заміну покрівлі будинків в одному з районів міста. Під час виконання зварювальних робіт, одним із робітників ТОВ "Харківбуд" О. В. Серовим були порушені правила виконання таких робіт і металева конструкція впала на землю, пошкодивши автомобіль П. С. Кириленка. Вартість ремонту автомобіля П. С. Кириленка склала 19 600 грн. П. С. Кириленко звернувся до О. В. Серова з вимогою про відшкодування шкоди у розмірі витрат на ремонт, вважаючи, що саме він є винуватим у заподіянні шкоди. О. В. Серов звернувся до юриста з проханням роз'яснити йому такі питання:

1. Чи повинен він відшкодувати шкоду, заподіяну П. С. Кириленку і в якому розмірі?
2. Чи є він суб'єктом зобов'язальних відносин з відшкодування заподіяної П. С. Кириленку шкоди?
3. Яка структура зобов'язання?

Тема 18. Спадкове право

Завдання

Після смерті Ю. М. Кучера до нотаріальної контори із заявами про оформлення спадкових прав звернулися: дружина померлого, діти (Марія та Іван), батьки, сестра-пенсіонерка, яка мала інвалідність II групи і яка проживала разом зі спадкодавцем. Крім них з такою ж заявою звернулася О. Ю. Кучер, дочка спадкодавця від першого (розірваного) шлюбу. У минулому О. Ю. Кучер за згодою Ю. М. Кучера удочерив П. М. Зубрицький, другий чоловік її матері.

1. Хто з названих осіб має право на спадкування?
2. Які черги спадкування встановлено Цивільним кодексом (ЦК) України?

7. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначається навчальним планом і становить 62 % (86 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (150 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС містить: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських занять, підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою навчальної дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до семестрового екзамену.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною юридичною літературою, нормативно-правовими актами з питань цивільного права, судовими рішеннями. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Загальна частина				
<i>Тема 1.</i> Поняття цивільного права	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу	2	Презентація результатів	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [28; 40; 41]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 2.</i> Загальна характеристика цивільного законодавства	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	2	Презентація результатів	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [7; 10; 12; 38 – 41]
<i>Тема 3.</i> Цивільні правовідносини	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	2	Захист індивідуального завдання	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [7 – 10; 12 – 15; 18; 33; 38 – 41]
<i>Тема 4.</i> Відповідальність у цивільному праві	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	2	Презентація результатів	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [7 – 10; 12 – 15; 18; 33; 38 – 41; 43]
<i>Тема 5.</i> Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	2	Презентація результатів	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [7; 10; 13; 18; 31; 40; 41]
<i>Тема 6.</i> Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до практичного заняття	4	Презентація результатів	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [7; 10; 40 – 42]
<i>Тема 7.</i> Об'єкти цивільних прав	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	3	Презентація результатів	Основна: [1 – 3; 5]. Додаткова: [7; 10 – 12; 14; 38 – 41]
<i>Тема 8.</i> Правочини	Вивчення лекційного матеріалу. Підготовка до семінарського заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	3	Презентація результатів	Основна: [1 – 3; 5]. додаткова: [7; 10; 15; 40 – 42]
<i>Тема 9.</i> Позовна давність у цивільному праві	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи	3	Презентація результатів	Основна: [1 – 6]. Додаткова: [7; 8; 10 – 12; 14; 23; 24; 32; 40 – 42]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
<i>Тема 10.</i> Особисті немайнові права фізичної особи	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	3	Письмова контрольна робота за темами 1 – 9	Основна: [1 – 6]. Додаткова: [7; 10; 11; 15; 20; 24; 27; 28; 37; 40 – 42]
<i>Тема 11.</i> Загальні положення про речове право. Право власності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	3	Презентація результатів	Основна: [1 – 6]. Додаткова: [10; 11; 14; 15; 37; 40 – 42]
<i>Тема 12.</i> Право приватної власності юридичних осіб. Захист права власності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	3	Презентація результатів	Основна: [1 – 6]. Додаткова: [7; 8; 10 – 12; 14; 15; 27; 28; 40 – 42]
Усього за змістовим модулем 1		32		
Змістовий модуль 2. Особлива частина				
<i>Тема 13.</i> Зобов'язальне право	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання індивідуального завдання	6	Захист індивідуального завдання	Основна: [1 – 6]. Додаткова: [7; 8; 10 – 12; 14; 15; 27; 28; 40 – 42]
<i>Тема 14.</i> Загальні положення про договір. Підстави зміни та розірвання договору	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	6	Презентація результатів	Основна: [1 – 6]. Додаткова: [10; 11; 40 – 42]
<i>Тема 15.</i> Виконання, припинення зобов'язань та способи забезпечення їхнього виконання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	5	Презентація результатів	Основна: [1 – 6]. Додаткова: [7; 22; 27; 28; 40 – 42]

Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4	5
Тема 16. Недоговірні зобов'язання	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	5	Презентація результатів	Основна: [1 – 6]. Додаткова: [14; 40 – 42]
Тема 17. Поняття захисту цивільних прав. Способи захисту цивільних прав	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання індивідуального завдання	6	Презентація результатів	Основна: [1 – 6]. Додаткова: [7; 12; 14; 31; 37; 40 – 42]
Тема 18. Спадкове право	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до контрольної роботи	6	Контрольна робота	Основна: [1 – 6]. Додаткова: [24; 31; 40 – 42]
Тема 19. Сімейне право	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання індивідуального завдання	6	Захист індивідуального завдання	Основна: [1 – 6]. Додаткова: [14; 24; 32; 39 – 42]
Усього за змістовим модулем 2		40		
<i>Підготовка до екзамену</i>		12		Основна: [1 – 6]. Додаткова: [7 – 43]
<i>Передекзаменаційні консультації</i>				
<i>Екзамен</i>		2		
Усього за модулем		86		

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Предмет цивільного права.
2. Поняття і види майнових відносин, що регулюються цивільним правом.
3. Особисті немайнові відносини як предмет цивільно-правового регулювання.
4. Метод цивільно-правового регулювання суспільних відносин.
5. Принципи цивільного права.
6. Роль судової практики в регулюванні цивільно-правових відносин.
7. Поняття і система цивільного законодавства.

8. Кодифікація та інші форми систематизації цивільного законодавства.
9. Дія цивільного законодавства у часі, у просторі та за колом осіб.
10. Аналогія закону й аналогія права.
11. Поняття і види цивільних правовідносин.
12. Суб'єктивне право і юридичний обов'язок у цивільних правовідносинах.
13. Поняття і види юридичних фактів у цивільному праві.
14. Дієздатність фізичних осіб.
15. Правове становище фізичної особи-підприємця.
16. Держава як суб'єкт цивільного права.
17. Поняття і сутність юридичної особи.
18. Види юридичних осіб.
19. Правосуб'єктність юридичної особи.
20. Правове становище філій і представництв юридичної особи.
21. Товариства з обмеженою відповідальністю як суб'єкти цивільного права.
22. Акціонерні товариства як суб'єкти цивільного права.
23. Некомерційні організації як юридичні особи.
24. Товариство як юридична особа.
25. Реорганізація і ліквідація юридичних осіб.
26. правонаступництво в цивільному праві.
27. Поняття і види об'єктів цивільних прав.
28. Речі як об'єкти цивільних прав.
29. Майно як об'єкт цивільного обороту.
30. Цивільно-правовий режим нерухомого майна.
31. Цінні папери як об'єкти цивільних прав.
32. Поняття і види особистих немайнових благ у цивільному праві.
33. Цивільно-правовий захист честі, гідності та ділової репутації.
34. Відшкодування моральної шкоди.
35. Поняття і види угод у цивільному праві.
36. Умови дійсності угод.
37. Правові наслідки визнання недійсності правочину.
38. Інститут представництва у цивільному праві.
39. Поняття і види строків у цивільному праві.
40. Речові права у цивільному праві.
41. Право приватної власності.

42. Набуття права власності.
43. Припинення права власності.
44. Сервітути (поняття і види).
45. Поняття і види права спільної власності.
46. Способи захисту права власності.
47. Поняття і підстави виникнення зобов'язань.
48. Поняття цивільно-правового договору.
49. Форма і зміст (умови) договору.
50. Порядок укладення договору.
51. Укладення договору в обов'язковому порядку.
52. Публічний договір.
53. Зміна та розірвання договору.
54. Принципи виконання зобов'язань.
55. Належне виконання зобов'язань.
56. Забезпечення виконання зобов'язань: поняття та особливості забезпечувальних зобов'язань, загальна характеристика способів забезпечення виконання зобов'язань.
57. Поняття, форми і види цивільно-правової відповідальності.
58. Збитки як умова цивільно-правової відповідальності (поняття, види, обсяг відшкодування).
59. Спадкування за заповітом.
60. Спадкування за законом. Черги спадкування.

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль, тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

- а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:
консультації: індивідуальні (запитання – відповідь), групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);
- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні та групові;
- в) для комплексного оцінювання засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так й інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 9.1 і 9.2).

Таблиця 9.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Поняття цивільного права	Лекція проблемного характеру з питання "Генезис розвитку цивільного права", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 2. Загальна характеристика цивільного законодавства	Міні-лекція з питання "Перспективи розвитку цивільного права", банки візуального супроводу
Тема 3. Цивільні правовідносини	Лекція проблемного характеру з питання "Класифікація цивільних правовідносин", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 4. Відповідальність у цивільному праві	Міні-лекція з питання "Поняття юридичної відповідальності", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 5. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	Лекція проблемного характеру з питання "Правоздатність", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 6. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	Лекція проблемного характеру з питання "Афілійовані юридичні особи"
Тема 7. Об'єкти цивільних прав	Міні-лекція з питання "Оборотоздатність речей", банки візуального супроводу
Тема 8. Правочини	Міні-лекція з питання "Форми правочинів", банки візуального супроводу
Тема 9. Позовна давність у цивільному праві	Лекція проблемного характеру з питання "Набуття права власності за давністю", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 10. Особисті немайнові права фізичної особи	Міні-лекція з питання "Захист зображення фізичної особи", банки візуального супроводу

1	2
<i>Тема 11.</i> Загальні положення про речове право. Право власності	Міні-лекція з питання "Сервітут", банки візуального супроводу
<i>Тема 12.</i> Право приватної власності юридичних осіб. Захист права власності	Лекція проблемного характеру з питання "Віндикаційний позов", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 13.</i> Зобов'язальне право	Міні-лекція з питання "Сторони зобов'язання", банки візуального супроводу
<i>Тема 14.</i> Загальні положення про договір. Підстави зміни та розірвання договору	Міні-лекція з питання "Публічний договір", банки візуального супроводу
<i>Тема 15.</i> Виконання, припинення зобов'язань та способи забезпечення їх виконання	Лекція проблемного характеру з питання "Суттєві умови договору", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 16.</i> Недоговірні зобов'язання	Міні-лекція з питання "Деліктні зобов'язання", банки візуального супроводу
<i>Тема 17.</i> Поняття захисту цивільних прав. Способи захисту цивільних прав	Лекція проблемного характеру з питання "Самозахист цивільних прав", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 18.</i> Спадкове право	Міні-лекція з питання "Форма заповіту", банки візуального супроводу
<i>Тема 19.</i> Сімейне право	Міні-лекція з питання "Шлюбний договір", банки візуального супроводу

Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але й високою ефективністю навчального процесу, який виявляється у: високій мотивації студентів; закріпленні теоретичних знань на практиці; підвищенні самосвідомості студентів; формуванні здатності приймати самостійні рішення; формуванні здатності до ухвалення колективних рішень; формуванні здатності до соціальної інтеграції; набуття навичок вирішення конфліктів; розвитку здатності до знаходження компромісів.

Лекції проблемного характеру – один із найважливіших елементів проблемного навчання студентів. Вони передбачають поряд із розглядом основного лекційного матеріалу встановлення та розгляд кола проблемних питань дискусійного характеру, які недостатньо розроблені в науці й мають актуальне значення для теорії та практики. Лекції проблемного характеру відрізняються поглибленою аргументацією матеріалу, що викладається. Вони сприяють формуванню у студентів самостійного творчого мислення,

прищеплюють їм пізнавальні навички. Студенти стають учасниками наукового пошуку та вирішення проблемних ситуацій.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Вони проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Міні-лекції відрізняються від повноформатних лекцій значно меншою тривалістю. Зазвичай міні-лекції тривають не більше 10 – 15 хвилин і використовуються для того, щоб стисло донести нову інформацію до всіх студентів. Міні-лекції часто застосовуються як частини цілісної теми, яку бажано викладати повноформатною лекцією, щоб не втомлювати аудиторію. Тоді інформація надається по черзі кількома окремими сегментами, між якими застосовуються інші форми й методи навчання.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу поданої теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди та переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Мозкові атаки – метод розв'язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити якомога більшу кількість ідей за дуже обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їхню селекцію.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи звіту про виконання індивідуальних завдань, проектних робіт. Презентації можуть бути як індивідуальними, наприклад виступ одного студента, так і колективними, тобто виступи двох та більше студентів.

Метод Дельфі використовується з метою досягнення консенсусу в експертних оцінках і передбачає надання можливості висловити свої думки групі експертів, що працюють індивідуально в різних місцях. Під час вибору управлінського рішення за цим методом академічну групу розділяють, наприклад, на п'ять малих груп. Чотири групи є робочими, вони розробляють і приймають управлінське рішення, а п'ята група є експертною. Аналіз та варіанти управлінських рішень робочих груп усереднюються цією групою. Експертна група може бути поділена за спеціалізаціями.

Метод сценаріїв полягає в розробленні ймовірних моделей поведінки та розвитку конкретних явищ у перспективі.

Банки візуального супроводу сприяють активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни за допомогою наочності.

Таблиця 9.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування Методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1.</i> Поняття цивільного права	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Цивільне законодавство"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 5.</i> Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	<i>Завдання 5.</i> Співвідношення правоздатності малолітніх дітей та осіб, що визнали недієздатними	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі
<i>Тема 6.</i> Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Особисті немайнові права фізичної особи"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 8.</i> Правочини	<i>Завдання 13.</i> Укладання правочинів	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 18.</i> Спадкове право	<i>Завдання 18.</i> Обов'язкова частка у спадкуванні	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод сценаріїв, презентації

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця, контрольні заходи містять:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє студенту скласти екзамен, – 35 балів);

модульний контроль, що проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегроване оцінювання* результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового екзамену, відповідно до графіка навчального процесу.

Поточний контроль з цієї навчальної дисципліни проводиться в таких формах:

активна робота на лекційних заняттях;

активна участь у виконанні практичних завдань;

активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;

захист індивідуального та комплексного розрахункового завдання;

перевірка есе за заданою тематикою;

проведення поточного тестування;

проведення письмової контрольної роботи;

експрес-опитування;

проведення диктанту за лекційним матеріалом.

Модульний контроль з цієї навчальної дисципліни проводиться у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводиться як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводиться у формі семестрового екзамену. **Семестрові екзамени** – форма оцінювання підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни, що проводиться як контрольний захід.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду виробничих ситуацій, розв'язання задач, проведення розрахунків у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

арифметична правильність виконання індивідуального та комплексного розрахункового завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. У процесі оцінювання індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здавання виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводиться 2 рази за семестр. Тест містить запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмова контрольна робота проводиться 2 рази за семестр та містить практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та оброблення, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичне та незалежне оцінювання певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;
використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;
оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового екзамену. Екзаменаційний білет охоплює програму навчальної дисципліни і передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 2.1).

Завданням екзамену є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо. В умовах реалізації компетентнісного підходу екзамен оцінює рівень засвоєння студентом компетентностей, що передбачені кваліфікаційними вимогами. Кожен екзаменаційний білет складається із 5 практичних ситуацій, які передбачають вирішення типових професійних завдань фахівця на робочому місці та дозволяють діагностувати рівень теоретичної підготовки студента і рівень його компетентності з навчальної дисципліни.

Екзаменаційний білет містить два стереотипних, два діагностичних та одне евристичне завдання, які оцінюються відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студент **не може бути допущений** до складання екзамену, якщо кількість балів, одержаних за результатами перевірки успішності під час поточного та модульного контролю відповідно до змістового модуля впродовж семестру, в сумі не досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан факультету видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У встановлений термін студент добирає залікові бали.

Зразок екзаменаційного білета

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Освітній ступінь "бакалавр"

Спеціальність: "Економіка". Семестр VII

Навчальна дисципліна "Цивільне право"

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

Завдання 1 (стереотипне) – 5 балів.

Від'їжджаючи у відпустку, В. І. Матвієнко взяв у борг у свого знайомого М. Н. Петрова 20 000 грн, а також речі, що були йому необхідні для відпочинку. Під час відпочинку гроші та інші позичені речі у В. І. Матвієнка було вкрадено. Коли він повернувся додому, відмовився повертати гроші та відшкодувати вартість вкрадених речей, оскільки, на його думку, він не несе відповідальності за дії злочинців.

Чи є юридично обґрунтованими аргументи В. І. Матвієнка?

Які правовідносини виникли між зазначеними в тексті завдання особами?

Завдання 2 (стереотипне) – 5 балів.

О. Б. Матросенко й С. С. Шариченко уклали з фермером І. О. Федоренком договір найму корови. Незабаром корова отелилася. Наймачів цікавлять такі питання: 1) хто є власником корови? 2) хто є власником теля? 3) хто є власником молока, що дає корова? 4) у який спосіб і в яких межах власник речі може здійснювати своє право?

Завдання 3 (діагностичне) – 10 балів.

Відділення страхової компанії звернулося до суду з позовом до батьків Максима (16 років) та Степана (13 років) про відшкодування майнових збитків. Позивач у позові зазначив, що внаслідок дій цих неповнолітніх осіб, які розпалили багаття біля будівельного майданчика, було знищено майно осіб, які мешкали поруч. Відповідно до договору майнового страхування потерпілим страхова компанія виплатила 30 000 грн, а тому й вимагала стягнути цю суму з відповідачів. За рішенням суду з батьків Максима та Степана на користь страхової компанії зазначена сума була стягнена солідарно.

1. Чи правильне рішення прийняв суд?
2. Які види цивільно-правової відповідальності при множинності осіб ви знаєте?
3. Які особливості відповідальності неповнолітніх осіб?

Завдання 4 (діагностичне) – 10 балів.

До дня 15-річчя Володимиру старший брат подарував мопед "Верховина". Через деякий час Володимир за побутовим правочином обміняв мопед на легкий мотоцикл "Минск", який через 3 дні був украдений. Батько Володимира вимагав повернути мопед, на що одержав відмову. Тоді він звернувся з позовом до суду.

Дайте юридичну оцінку вказаним діям. Яке рішення повинен винести суд?

Завдання 5 (евристичне) – 10 балів.

Шістнадцятирічний Кузьма на зароблені ним за літо на птахофабриці гроші купив 10 пляшок горілки в сільському магазині та привіз їх до м. Ужгород, де був затриманий, коли спробував їх продати. Крім цього, він же купив у С. Д. Комарика фотоапарат. Фотоапарат купувався разом зі знайомим фотографом Кузьми, у якого він випав із рук і став непридатним для користування. Також Кузьма продав акції ЗАТ "Наша ряба", які отримав під час роботи на птахофабриці. Дізнавшись про укладені сином правочини, батько подав позов про визнання їх недійсними. Представник магазину заявив, що факту продажу горілки не пам'ятає і за чинними правилами торгівлі неповнолітнім спиртні напої не продаються. С. Д. Комарик вважає, що Кузьма міг за свої гроші самостійно купувати все, що він забажає, а те, що фотоапарат потребує дорогого ремонту, то це клопоти не його, а власника. Представник ЗАТ "Наша ряба" заявив, що акції повинні бути вилучені у покупця і повернені батькам Кузьми.

Як необхідно вирішити справу?

Затверджено на засіданні
кафедри правового регулювання економіки ХНЕУ ім. С. Кузнеця.

Протокол № ___ від "___" _____ 20___ р.

Зав. кафедри _____ Екзаменатор _____
(підпис) (підпис)

Підсумкові бали за екзамен складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання містить окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їхнього розв'язання оцінюються відокремлено один від одного таким чином:

Завдання 1 – 2 (5 балів):

1 бал – за правильне подання та використання методичного апарату;

1 бал – за правильність обрання джерела регулювання;

1 бал – за наявність і ґрунтовність висновку;

1 бал – за охайність подання результатів;

1 бал – за наявність пояснень.

Завдання 3 – 5 (10 балів):

1 бал – за логіку розв'язання;

1 бал – за правильне подання та використання джерел права;

2 бала – правильність та обґрунтованість використання нормативного акту;

2 бали – за наявність пояснень до розв'язання завдання;

1 бал – за охайність подання результатів;

3 бали – за наявність і ґрунтовність висновку.

Студента слід **вважати атестованим**, якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60. Мінімально можлива кількість балів за поточний і модульний контроль упродовж семестру – 35 та мінімально можлива кількість балів, набраних на екзамені, – 25.

Результат семестрового екзамену оцінюється в балах (максимальна кількість – 40 балів, мінімальна кількість, що зараховується, – 25 балів) і проставляється у відповідній графі екзаменаційної *"Відомості обліку успішності"*.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час екзамену, та балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заноситься у залікову *"Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент

обов'язково складає екзамен після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання екзамену, після чого приймається рішення відповідно до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведена в табл. 11.1.

Таблиця 11.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Години	Методи та форми навчання	Оцінка рівня сформованості компетентностей		
				Форми контролю	Максимальний бал	
1	2	3	4	5	6	
Змістовий модуль 1. Загальна частина						
Здатність орієнтуватися в основних поняттях цивільного права. Здатність відмежовувати цивільне право серед інших галузей права	1	Ауд.	2	Лекція Тема 1. Поняття цивільного права. Тема 2. Загальна характеристика цивільного законодавства. Тема 3. Цивільні правовідносини	Активна робота на лекції	1,5
			2	Практичне заняття Розгляд теоретичних питань за темою. Вирішення ситуаційних завдань	Активна участь в обговоренні теоретичних та практичних питань теми	2
		СРС	6	Підготовка до занять Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, огляд чинного законодавства	Презентація результатів	–

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
Здатність відмежовувати цивільні відносини від трудових. Здатність правильно застосовувати способи захисту цивільних прав під час вирішення практичних питань. Здатність правильно визначати склад правопорушення	2	Ауд.	2	Лекція	Тема 4. Відповідальність у цивільному праві	Активна робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Розгляд теоретичних питань за темою. Вирішення ситуаційних завдань	Активна участь в обговоренні теоретичних та практичних питань теми	2
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, огляд чинного законодавства	Перевірка домашніх завдань	–
Здатність визначати складові цивільної дієздатності фізичних осіб	3	Ауд.	2	Лекція	Тема 5. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин.	Активна робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Розгляд теоретичних питань за темою. Вирішення ситуаційних завдань	Активна участь в обговоренні теоретичних та практичних питань теми	2
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, огляд чинного законодавства	Перевірка домашніх завдань	–
Здатність визначати правоздатність юридичної особи. Здатність визначати основні вимоги до створення юридичної особи в практичній діяльності	4	Ауд.	2	Лекція	Тема 6. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	Активна робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Розгляд теоретичних питань за темою. Вирішення ситуаційних завдань	Активна участь в обговоренні теоретичних та практичних питань теми	1
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, огляд чинного законодавства	Перевірка домашніх завдань	–
Здатність орієнтуватися у класифікації речей та визначати їх неправове значення. Знання нормативно-правової бази, присвяченій умовам дійсності правочинів	5	Ауд.	2	Лекція	Тема 7. Об'єкти цивільних прав. Тема 8. Правочини. Тема 9. Позовна давність у цивільному праві	Активна робота на лекції	1,5
			2	Практичне заняття	Розгляд теоретичних питань за темою. Вирішення ситуаційних завдань	Активна участь в обговоренні теоретичних та практичних питань теми	3

Продовження табл. 11.1

1	2	3		4		5	6
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, огляд чинного законодавства. Підготовка до написання контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	–
Здатність визначати та застосовувати на практиці строки позовної давності	6	Ауд.	2	Лекція	Тема 10. Особисті немайнові права фізичної особи	Активна робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Розгляд теоретичних питань за темою. Вирішення ситуаційних завдань	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми	2
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, огляд чинного законодавства	Перевірка домашніх завдань	–
Здатність визначати та застосовувати на практиці підстави набуття права власності	7	Ауд.	2	Лекція	Тема 11. Загальні положення про речове право. Право власності	Активна робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Розгляд теоретичних питань за темою. Вирішення ситуаційних завдань	Активна участь в обговоренні теоретичних та практичних питань теми	2
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, огляд чинного законодавства	Перевірка домашніх завдань	–
Здатність аналізувати основні положення захисту права власності	8	Ауд.	2	Лекція	Тема 12. Право приватної власності юридичних осіб. Захист права власності	Активна робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Розгляд теоретичних питань за темою. Написання контрольної роботи за темами 1 – 12	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми. Контрольна робота	4
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, огляд чинного законодавства	Перевірка домашніх завдань	–
Змістовий модуль 2. Особлива частина							
Здатність визначати особливості зобов'язального права і його місце в системі галузі цивільного права. Здатність застосовувати набуті знання на практиці	9	Ауд.	2	Лекція	Тема 13. Зобов'язальне право	Активна робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Розгляд теоретичних питань за темою. Вирішення ситуаційних завдань	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми	2
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, огляд чинного законодавства	Перевірка домашніх завдань	–

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
Вміння класифікувати та визначати основні способи забезпечення припинення зобов'язань. Здатність застосовувати набуті знання на практиці	10	Ауд.	2	Лекція	Тема 14. Загальні положення про договір. Підстави зміни та розірвання договору	Активна робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Розгляд теоретичних питань за темою. Вирішення ситуаційних завдань	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми	2
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, огляд чинного законодавства	Перевірка домашніх завдань	–
Здатність використовувати нормативно-правову базу з питань способів захисту цивільних прав. Здатність застосовувати на практиці знання, щодо порядку застосування цивільно-правової відповідальності	11	Ауд.	2	Лекція	Тема 15. Виконання, припинення зобов'язань та способи забезпечення їхнього виконання. Тема 16. Недоговірні зобов'язання	Активна робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Розгляд теоретичних питань за темою. Вирішення ситуаційних завдань	Активна участь в обговоренні теоретичних та практичних питань теми	2
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять та до написання контрольної роботи	Перевірка домашніх завдань	–
Вміння класифікувати та визначати основні способи забезпечення припинення зобов'язань. Здатність застосовувати набуті знання на практиці	12	Ауд.	2	Лекція	Тема 17. Поняття захисту цивільних прав. Способи захисту цивільних прав	Активна робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Розгляд теоретичних питань за темою. Вирішення ситуаційних завдань	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми. Написання контрольної роботи	2
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, огляд чинного законодавства	Перевірка домашніх завдань	–
Здатність орієнтуватися в основних ознаках та умовах спадкового права. Здатність, вміння та навички в галузі правового регулювання спадкування	13 – 14	Ауд.	2	Лекція	Тема 18. Спадкове право	Активна робота на лекції	1
			2	Практичне заняття	Розгляд теоретичних питань за темою. Вирішення ситуаційних завдань. Контрольна робота за темами 13 – 19	Активна участь в обговоренні теоретичних питань теми. Написання контрольної роботи	4
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичних занять, огляд чинного законодавства. Підготовка до написання контрольної роботи за темами 7 – 18	Науково-дослідна діяльність	2

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4		5	6	
Здатність орієнтуватися в нормативно-правових актах, присвячених здійсненню особистих немайнових прав та обов'язків подружжя. Здатність застосовувати набуті знання на практиці	14 – 16	Ауд.	2	Лекція	Тема 19. Сімейне право	Активна робота на лекції	2
			2	Практичне заняття	Розгляд теоретичних питань за темою. Вирішення ситуаційних завдань	Активна участь в обговоренні теоретичних та практичних питань теми	4
		СРС	6	Підготовка до занять	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до екзамену. Захист науково-дослідної діяльності	Перевірка домашніх завдань	8
Сесія		Ауд.	4	Консультації		Підсумковий контроль	40
			2	Екзамен			
		СРС	4	Підготовка до екзамену			
Усього годин		150	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни			100	

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота																	Екзамен	Сума			
Змістовий модуль 1												Змістовий модуль 2					Науково-дослідна діяльність	40	100		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17				T18	T19
1	2	2	3	3	3	2	2	2	3	3	3	3	3	2	2	3				3	3
Модульна робота												Модульна робота								8	
2												2									

Примітка. T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Лекційні заняття	Практичні заняття	Семінарські заняття	Письмова контрольна робота	Наукова робота студента	Усього
Змістовий модуль 1. Загальна частина	Тема 1	1 тиждень	0,5	–	1	–	–	1,5
	Тема 2		0,5	1	–	–	–	1,5
	Тема 3		0,5	–	–	–	–	0,5
	Тема 4	2 тиждень	1	2	–	–	–	3
	Тема 5	3 тиждень	1	2	–	–	–	3
	Тема 6	4 тиждень	1	–	1	–	–	2
	Тема 7	5 тиждень	0,5	1	–	–	–	1,5
	Тема 8		0,5	1	–	–	–	1,5
	Тема 9		0,5	1	–	–	–	1,5
	Тема 10	6 тиждень	1	2	–	–	–	3
	Тема 11	7 тиждень	1	2	–	–	–	3
	Тема 12	8 тиждень	1	2	–	2	–	5
Змістовий модуль 2. Особлива частина	Тема 13	9 тиждень	1	2	–	–	–	3
	Тема 14	10 тиждень	1	2	–	–	–	3
	Тема 15	11 тиждень	0,5	1	–	–	–	1,5
	Тема 16		0,5	1	–	–	–	1,5
	Тема 17	12 тиждень	1	2	–	–	–	3
	Тема 18	13 – 14 тиждень	1	4	–	2	–	7
	Тема 19	15 – 16 тиждень	2	4	–	–	8	14
Усього			16	30	2	4	8	60

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни визначається відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

12. Рекомендована література**12.1. Основна**

1. Борисова В. І. Цивільне право України : підручник. У 2 т. Т. 1. Загальна частина / за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Харків : Право, 2011. – 656 с.
2. Конституція України (із змінами і доп). – Київ : Атіка, 2006. – 64 с.
3. Цивільне право України. Академічний курс : підручник. У 2 т. Т. 1. Загальна частина / за заг. ред. Я. М. Шевченко. – Київ : Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. – 520 с.
4. Цивільне право України. Академічний курс : підручник. У 2 т. Т. 2. Основна частина / за заг. ред. Я. М. Шевченко. – Київ : Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. – 408 с.
5. Цивільне право України : підручник. У 2-х кн. / О. В. Дзера, Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін. ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової. – 2-ге вид., допов. і перероб. – Київ : Юрінком Інтер, 2005. – Кн. 1. – 736 с.

6. Цивільне право України : підручник. У 2-х кн. / О. В. Дзера, Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін. ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. – 2-ге вид., допов. і перероб. – Київ : Юрінком Інтер, 2005. – Кн. 2. – 640 с.

12.2. Додаткова

7. Азімов Ч. Н. Забезпечення договірних зобов'язань / Ч. Н. Азімов ; під ред. Н. М. Кузьменко. – Харків : Консум, 1995. – 48 с.

8. Брагинский М. И. Договор подряда и подобные ему договоры / М. И. Брагинский. – Москва : Статут, 1999. – 254 с.

9. Всемирная конвенция об авторском праве (пересмотренная в Париже 24 июля 1971 года) // Международные нормативные акты ЮНЕСКО. – Москва : Логос, 1993. – С. 435–450.

10. Господарський кодекс України. – Харків : Одиссей, 2010. – 240 с.

11. Господарський процесуальний кодекс України. – Харків : Фоліо, 2010. – 160 с.

12. Земельний кодекс України № 2768-III від 25.10.2001 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3–4. – Ст. 27.

13. Кодекс законів про працю № 322-VIII від 10.12.1971 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1971. – № 50 (Додаток).

14. Кодекс України про адміністративні правопорушення № 8073-X від 07.12.1984 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.

15. Кримінальний кодекс України № 2341-III від 05.04.2001 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 25. – Ст. 131.

16. Митний кодекс України № 4495-VI від 13.03.2012 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44–48. – Ст. 552.

17. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17. – Ст. 112.

18. Про авторське право та суміжні права : Закон України № 3792-XII від 23.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – С. 64.

19. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України № 5076-VI від 05.07.2012 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 27. – Ст. 282.

20. Про альтернативну (невійськову) службу : Закон України № 1975-XII від 12.12.1991 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 15. – Ст. 188.

21. Про Антимонопольний комітет України : Закон України № 3659-XII від 26.11.1993 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 50. – Ст. 472.

22. Про банки і банківську діяльність : Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 5–6. – Ст. 30.

23. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом : Закон України № 2343-XII від 14.05.1992 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 31. – С. 440.

24. Про державну реєстрацію актів цивільного стану : Закон України № 2398-VI від 01.07.2010 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 38. – С. 1381. – Ст. 509.

25. Про державну службу : Закон України № 3723-XII від 16.12.1993 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 52. – Ст. 490.

26. Про державну таємницю : Закон України № 3855-XII від 21.01.1994 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 16. – Ст. 93.

27. Про звернення громадян : Закон України № 393/96-ВР від 02.10.1996 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.

28. Про інформацію : Закон України № 2657-XII від 02.10.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.

29. Про міжнародні договори України : Закон України № 1906-IV від 29.06.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 10. – Ст. 47.

30. Про науково-технічну інформацію : Закон України № 3322-XII від 25.06.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 33. – С. 345.

31. Про нотаріат : Закон України № 3425-XII від 09.09.1993 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 39. – Ст. 383.

32. Про оренду державного та комунального майна : Закон України № 2269-XII від 10.04.1992 р., з наступними змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 30. – Ст. 205.

33. Про охорону прав на винаходи та корисні моделі : Закон України № 3687-XII від 15.12.1993 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – Ст. 32.

34. Про охорону прав на знаки для товарів та послуг : Закон України № 3689-XII від 15.12.1993 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – С. 36.

35. Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації : Закон України № 847-XIV від 07.07.1999 р., з наступними змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 22. – Ст. 311.

36. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України № 3773-VI від 22.09.2011 р. // Офіційний вісник України. – 2011. – № 83. – С. 7. – Ст. 3014.

37. Про прокуратуру : Закон України № 1789-XII від 05.11.1991 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.

38. Про фермерське господарство : Закон України № 973-IV від 19.06.2003 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.

39. Сімейний кодекс України № 2947-III від 10.01.2002 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21–22. – Ст. 135.

40. Цивільний Кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.

41. Цивільний Кодекс України. Коментар. – Харків : Одиссей, 2003. – 856 с.

42. Цивільний процесуальний кодекс України № 1618-IV від 18.03.2004 р., зі змінами і доповненнями // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 40–41, 42. – Ст. 492.

43. Чапичадзе Я. А. Правовое регулирование страховой деятельности в Украине : учеб. пособ. / Я. А. Чапичадзе. – Харьков : Апекс+, 2004. – 416 с.

12.3. Інформаційні ресурси

44. Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://portal.rada.gov.ua>.

45. Офіційний сайт Інституту проблем законодавства ім. Ярослава Мудрого. – Режим доступу : <http://www.legality.kiev.ua>.

46. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України "Урядовий портал України". – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/control>.

47. Портал Лига Закон. Законы Украины, последние новости Украины [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.ligazakon.ua>.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Цивільне право" за Національною рамкою кваліфікацій України

50

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Поняття цивільного права					
Визначати поняття та місце цивільного права в системі галузей права України	Сутність поняття цивільного права. Загальна характеристика предмета правового регулювання цивільного права, його методів та системи	Знання основних методів правового регулювання цивільного права. Знання складових елементів системи цивільного права	Ідентифікувати суспільні відносини, що підпадають під регулювання цивільного права. Застосовувати методи цивільного права	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо використання положень цивільного права	Відповідальність за точну ідентифікацію суспільних відносин, що входять до предмету правового регулювання цивільного права
Тема 2. Загальна характеристика цивільного законодавства					
Визначати основні джерела цивільного права	Ієрархія джерел цивільного права. Порядок застосування джерел цивільного права	Знання місця кожного джерела в ієрархії джерел цивільного права	Застосовувати джерела цивільного права для вирішення певних питань, які виникають у міжнародних економічних відносинах	Презентувати результати застосування джерел цивільного права під час вирішення окремих питань	Відповідальність за точність і коректність застосування джерел цивільного права
Тема 3. Цивільні правовідносини					
Визначати основні види цивільних правовідносин; оцінювати місце та значення принципів цивільно-правового регулювання цивільних відносин	Характеристика та сутність принципів цивільного права. Характеристика цивільних правовідносин	Знання нормативно-правового закріплення цивільних правовідносин; знання їхнього основного змісту	Аналізувати відповідність певної ситуації конкретним цивільним правовідносинам	Презентувати результати використання цивільних правовідносин під час вирішення окремих питань, що виникають на практиці	Відповідальність за правильність та коректність характеризування цивільних правовідносин під час вирішення окремих питань

Продовження додатка А
Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6
Тема 4. Відповідальність у цивільному праві					
Визначати основні види юридичної відповідальності	Характеристика та сутність юридичної відповідальності	Знання нормативно-правового закріплення цивільної відповідальності	Застосовувати види юридичної відповідальності та аналізувати відповідність певної ситуації	Презентувати результати застосування цивільної відповідальності під час вирішення окремих питань, що виникають на практиці	Відповідальність за правильність та коректність застосування цивільної відповідальності
Тема 5. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин					
Визначати загальну характеристику та правовий статус фізичної особи	Правовий статус фізичної особи за цивільним правом	Знання основних ознак фізичної особи. Знання в частині визначення правового статусу фізичної особи	Здійснювати обґрунтування застосування регулювання правового статусу фізичної особи	Презентувати результати вирішення питань обмеження правосуб'єктності фізичної особи	Відповідальність за коректне використання нормативно-правового регулювання правового статусу фізичної особи
Тема 6. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин					
Визначати загальну характеристику та правовий статус юридичної особи	Правовий статус юридичної особи як суб'єкта цивільних правовідносин	Знання основних ознак та видів юридичної особи	Здійснювати обґрунтування застосування характеристики юридичної особи, коли виникають певні проблемні питання на практиці	Презентувати результати вирішення питань діяльності юридичної особи	Відповідальність за коректне використання нормативно-правового регулювання правового статусу юридичної особи
Тема 7. Об'єкти цивільних прав					
Визначати поняття об'єктів цивільних правовідносин	Визначення поняття "речі"; класифікація речей	Знання класифікації об'єктів цивільних правовідносин	Застосовувати основні положення щодо правового регулювання об'єктів цивільних прав	Презентувати результати застосування положень нормативно-правових актів під час вирішення окремих питань з об'єктами цивільних прав	Відповідальність за коректне використання нормативно-правового регулювання конкретних об'єктів

Продовження додатка А
Продовження табл. А.1

1	2	3	4	5	6
Тема 8. Правочини					
Ідентифікувати та розмежовувати цивільні правочини. Визначати загальну характеристику та складові елементи правочинів	Поняття та види правочинів. Порядок укладання, зміни, виконання та припинення правочинів	Знання основних видів правочинів; знання основних нормативно-правових актів щодо окремих видів правочинів	Складати правочини з використанням основних положень цивільно-правових актів та звичаєвої практики; вирішувати окремі питання, які виникають у процесі виконання умов правочинів	Презентувати результати складання правочинів	Відповідальність за точність та коректність складання правочину та вирішення окремих питань, що виникають у процесі його виконання
Тема 9. Позовна давність у цивільному праві					
Застосовувати основні положення щодо позовної давності під час здійснення правового регулювання цивільних відносин	Застосовувати основні положення щодо позовної давності під час здійснення правового регулювання цивільних відносин	Застосовувати основні положення щодо позовної давності під час здійснення правового регулювання цивільних відносин	Застосовувати основні положення щодо позовної давності під час здійснення правового регулювання цивільних відносин	Застосовувати основні положення щодо позовної давності під час здійснення правового регулювання цивільних відносин	Відповідальність за правильність та коректність застосування термінів позовної давності щодо цивільних правовідносин
Тема 10. Особисті немайнові права фізичної особи					
Визначати загальну характеристику особистих немайнових прав фізичної особи	Визначення поняття та видів особистих немайнових прав фізичної особи	Знання основних видів особистих немайнових прав фізичної особи	Здійснювати обґрунтування застосування способу охорони особистих немайнових прав фізичної особи	Презентувати результати вирішення питань щодо здійснення та охорони особистих немайнових прав	Відповідальність за коректне використання правового регулювання особистих немайнових прав фізичної особи
Тема 11. Загальні положення про речове право. Право власності					
Визначати поняття власності. Знання основних положень речового права	Принципи та нормативно-правове регулювання речового права	Знання основних нормативно-правових актів, що регулюють речове право. Знання основних видів власності в Україні	Вирішувати певні питання, що виникають у процесі здійснення діяльності із застосуванням речей та охороною права власності	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо вирішення окремих питань у галузі речового права та набуття права власності	Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення щодо ситуацій із правом власності

1	2	3	4	5	6
Тема 12. Право приватної власності юридичних осіб. Захист права власності					
Визначати поняття захисту власності. Знання основних положень приватної власності	Принципи та нормативно-правове регулювання захисту права власності	Знання основних нормативно-правових актів, що регулюють приватну власність. Аналіз видів позовів щодо захисту права власності	Вирішувати певні питання, що виникають у процесі здійснення захисту права власності	Презентувати результати роботи із захистом приватної власності	Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення щодо ситуацій із захисту права власності
Тема 13. Зобов'язальне право					
Визначати основні засади цивільних зобов'язань в Україні	Визначення поняття "Зобов'язання" та характеристика видів зобов'язань	Знання сутності зобов'язання як цивільного правовідношення	Складати із застосуванням положення цивільно-правові акти у зобов'язаннях	Презентувати результати роботи із зобов'язаннями як цивільними правовідносинами	Відповідальність за правильність та коректність використання правового регулювання зобов'язань
Тема 14. Загальні положення про договір. Підстави зміни та розірвання договору					
Ідентифікувати та розмежовувати цивільні договори. Визначати загальну характеристику та складові елементи цивільних договорів	Поняття та види цивільних договорів. Порядок укладання, зміни, виконання та припинення цивільних договорів	Знання основних видів цивільних договорів; знання основних нормативно-правових актів щодо окремих видів цивільних договорів	Складати цивільні договори з використанням основних положень нормативно-правових актів та звичаєвої практики; вирішувати окремі питання, які виникають у процесі виконання умов договору	Презентувати результати складання цивільного договору	Відповідальність за точність та коректність складання цивільного договору та вирішення окремих питань, що виникають у процесі його виконання
Тема 15. Виконання, припинення зобов'язань та способи забезпечення їхнього виконання					
Визначати основні засоби забезпечення виконання зобов'язань, що впливають з цивільних договорів	Види способів забезпечення виконання зобов'язань	Знання сутності та характеристики видів забезпечення виконання цивільних договорів	Обирати та обґрунтовувати ефективність обрання виду забезпечення виконання цивільного зобов'язання	Презентувати результати складання договорів поруки, гарантії, застави, утримання	Відповідальність за правильність та коректність обрання виду забезпечення виконання цивільного зобов'язання

Закінчення додатка А
Закінчення табл. А.1

1	2	3	4	5	6
Тема 16. Недоговірні зобов'язання					
Ідентифікувати та розмежовувати недоговірні зобов'язання	Визначення поняття "позадовічне зобов'язання" та характеристики його видів	Знання сутності недоговірного зобов'язання як цивільного правовідношення	Складати із застосуванням положення цивільно-правових актів у сфері регулювання недоговірних зобов'язань	Презентувати результати роботи із недоговірними зобов'язаннями як цивільними правовідносинами	Відповідальність за правильність використання правового регулювання недоговірних зобов'язань
Тема 17. Поняття захисту цивільних прав. Способи захисту цивільних прав					
Визначати основні способи захисту цивільних прав	Визначення способів захисту цивільних прав. Порядок судового розгляду спорів, що впливають з виконання цивільних договорів	Знання компетенції судів з розгляду цивільних спорів; знання способів захисту цивільних прав. Знання порядку складання та направлення скарг до суду	Складати із застосуванням положень нормативно-правових актів позовних заяв до суду. Здійснення самозахисту	Презентувати результати складання позовної заяви	Відповідальність за правильність та коректність складання позовної заяви до окремого суду та за обрання способу захисту цивільних прав
Тема 18. Спадкове право					
Визначати поняття та місце міжнародного спадкового права в системі цивільного права	Поняття спадкового права. Спадкування за заповітом та за законом	Знання основних положень спадкового права та принципів спадкування в Україні	Застосовувати чинні нормативно-правові акти для вирішення певних питань, що виникають у галузі спадкових відносин	Презентувати результати вирішення окремих питань у галузі спадкового права	Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення щодо спадкових відносин
Тема 19. Сімейне право					
Визначати поняття та загальну характеристику сімейного права	Поняття, предмет, мети та система сімейного права. Поняття шлюбу. Порядок укладання та розірвання шлюбу	Знання порядку укладання та розірвання шлюбу. Підстави визнання шлюбу недійсним	Використовувати набуті знання та положення нормативно-правових актів у процесі вирішення окремих питань, які виникають під час регулювання сімейних відносин	Презентувати результати вирішення питань, що виникають у процесі сімейного права	Відповідальність за точність і коректність прийнятого рішення під час вирішення конкретних ситуацій

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	16
5. Теми та плани семінарських занять.....	18
6. Теми практичних занять	19
6.1. Приклади типових практичних завдань за темами.....	21
7. Самостійна робота.....	22
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики	26
8. Індивідуально-консультативна робота	28
9. Методи навчання	29
10. Методи контролю	32
11. Розподіл балів, які отримують студенти	39
12. Рекомендована література.....	45
12.1. Основна	45
12.2. Додаткова	46
12.3. Інформаційні ресурси.....	49
Додатки.....	50

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

**Робоча програма
для студентів усіх спеціальностей
першого (бакалаврського) рівня**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладачі: **Сергієнко Валерій Вікторович**
Коршакова Оксана Миколаївна
Силенко Наталія Миколаївна

Відповідальний за видання *В. В. Сергієнко*

Редактор *В. Ю. Степаненко*

Коректор *В. Ю. Степаненко*

План 2018 р. Поз. № 206 ЕВ. Обсяг 56 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*